

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

§. 1. Quid sit Lex: quæ ejus materia, forma, finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

- completo obligari incipiunt: quoad poenam vero post annos pubertatis.
49. Ebrii, dormientes, amentes non perpetuo, & ignorantes Legem obligantur, quamvis per accidens excusentur.
50. Infantibus & perpetuo amentibus licite apponuntur carnes die jejunii: non autem ebrio, ignorantii &c.
51. Peregrini qui? non obligantur sui domicili.
52. Nec Legibus particularibus locorum, ubi transeunt, vel morantur.
53. Idem est de Vagis.
54. Clerici & Religiosi adstringuntur Legibus Civilibus, quæ continent materiam sibi & Laicis communem, non tamen quæ profectus à Legislatore seculari.
55. Religiosi exempti regulariter non subsunt Legibus Episcoporum.
56. Quid sit Lex odiosa, poenalis, irritans, & quid favorabilis.
57. Quandoque Lex censetur esse odiosa vel favorabilis.
58. Quandoque Lex censetur esse irritans.
59. Variæ Questiones de Lege Poenali & Irritante.
60. Existit Lex merè poenalis, obligans in conscientia non ad ipsum actum, sed præcisè ad poenam.
61. Sed Lex conjunctivè mixta obligat ordinariè in conscientia ad utrumque.
62. Uti & Leges Tributorum & Vectigalium.
63. Actus, quem irritat Lex poenalis, regulariter ante sententiam non est irritus.
64. Bene tamen (in foro externo) si irritatio non est poenalis.
65. Non tamen hoc ipso etiam in foro interno.
66. Lex, quæ actum simpliciter prohibet & sine clausula irritante, non hoc ipso eundem irritat.
67. Quid sit interpretatio Legis, & Epikia.
68. Lex ad casus similes extendenda est, in quibus reperitur eadem ratio; excepta materiâ odiosa.
69. Quenam sint causæ extendendi & restringendi Leges per interpretationem.
70. Ubi non eadem, sed par solum ratio reperitur, licitum est Judici extendere Legem ad casus similes, exceptis correlativis, valde connexis, & equiparatis in Jure, in quibus etiam odiosa exigunt extensionem.
71. Per Epikiam omnis Lex restringi potest, excepta irritante.
72. Quibus modis cessare Lex possit.
73. Cessante fine Legis intrinseco & adequato respectu Communitatis cessat ipsa Lex.
74. Dispensare in Lege sua potest solus Legislator, ejus Successor, & in Jurisdictione Superior.
75. Non autem inferior, nisi ipsi specialiter sit concessum. In quibus casibus id concedatur Episcopo circa Legem Papalem.
76. Quomodo Papa & Episcopi dispensent in Votis.
77. Quomodo Legislator secum ipso.
78. Legislator sine justa causa dispensans, illicitè.
79. Inferior etiam invalide agit.
80. Quenam sint justæ causæ dispensandi.

87. Potestas dispensandi, generaliter concessa, est ample interpretationis.

Celeberrimus est hic titulus de Constitutionibus, seu de Legibus, ut compendioso vocabulo dici consueverunt; nam Constitutio propriè denotat Legem Universalem, quamvis hoc loco latius accipiat pro quacunque Lege, etiam particulari & municipali. Hanc materiam de Legibus, utpote generalia principia per totum Jus diffusa, scitque Juristis simul ac Theologis prorsus necessaria complectentem, ut ordinatè & ex fundamento tractemus, in certos §§. dividere placet, quorum tres primi exolantur: essentiam & causas Legis. 4. Effectum illius, nimirum obligationem, quam parit. 5. Subjectum ipsius. 6. Quasdam Leges in particulari, nempe tributorum & vectigalium, poenales, & potissimum Leges irritantes. 7. & 8. Modos ritè interpretandi Leges, & tollendi, maximè per dispensationem.

§. 1.

Quid sit Lex: quæ ejus materia, forma, & finis.

Sciendum 1. per *Legem* hic potissimum intelligi decretum Principis vel Magistratus supremi, puta summi Pontificis, Imperatoris, Regis, Reipublicæ liberæ: quo sensu comprehendit Jura tam Ecclesiastica, quam Civilia: illa enim acceptio, qua *Lex* sumitur pro Jure Civilitantum, prout à SS. Canonibus distincto, & Legum Civilium interpretes vocantur *Legistæ*, non est hujus loci. Differt *Lex* à *Consilio*, quod obligationem inducat, *Consilium* verò præcisè luadeat citra obligationem impositam: à *Præcepto* autem seu *Mandato*. 1. Quod *Lex* detur Communitati, & præceptum privato tantum & personis singularibus. 2. Quod *Lex* sit perpetua ex se, quamdiu non abrogatur à Legislatore, vel consuetudine contraria, præceptum verò expiret per mortem tum præcipientis, tum ejus, cui datum est. 3. Quod *Lex* immediate afficiat locum sive territorium Legislatoris, præceptum verò adhæreat personis ipsæ. Nihilominus *Lex* & præceptum quandoque sumuntur pro Synonymis, uti & *Statutum* & *Jus*, quamvis *Statuta* strictè dicta denotent Leges, à Principe inferiore, vel Magistratu Civitatis latas: *Jus* verò à supremo sancitas. Leges Imperii Romani hodie non feruntur à solo Imperatore, sed cum suffragio & consensu Statuum Imperii, ut habetur in R. J. de an. 1576. & 1599. Quæ fortè ratio est, cur Imperii Constitutiones hodie vocentur *Recessus Imperii*, non *Imperatoris*.

§. 2. *Legem* necessariò tendere in aliquod objectum, quod vel precipit, vel prohibet, vel permittit, vel etiam punit; hi enim quatuor actus Legum assignantur l. 7. ff. de LL. quod objectum appellatur *materia Legis*: qualis autem ea sit, hoc loco dicendum, uti & quanam sit *Legis forma*, quæ ferri, & quis *finis*, propter quem ferri debeat.

Dico 1. *Lex* est ordinatio rationis ad bonum &

C 3

com-

commune ab eo, qui habet curam *Communitatis*, promulgata. Ita plerique cum S. Th. 1. 2. q. 90. a. 4. in C. Dicitur 1. *Ordinatio*, seu voluntas Superioris legitimi obligans subditos ad aliquid faciendum vel omittendum. 2. *Rationis*, ut indicetur, hanc ordinationem & actum voluntatis debere esse rationabilem, ac ab intellectu, seu recta ratione directum. 3. *Ad bonum commune*, nimirum totius *Communitatis* & *Reipublicæ*: per *Communitatem* non intelligitur quælibet hominum multitudo, sed moraliter unita sub uno Capite, eam gubernante cum potestate publica jurisdictionis, & communium bonorum participatione: quare familia unius domus, etsi centum capitibus constet, non est *communitas*; eò quod omnia talis familiæ membra dirigantur ad bonum privatum Patrisfamilias, non ad commune omnium. 4. *ab eo, qui habet curam* &c. intelligitur non merè dominativam aut æconomicam, qualem pater habet in filium, maritus in uxorem, dominus in famulos, sed politicam & jurisdictionalem, se extendentem ad *communitatem* perfectam, paulò antè explicatam. Sed nec omnis potestas jurisdictionis ad ferendas Leges sufficit; siquidem omnis Judex, quàm ordinarius, tam delegatus, obtinet aliquam jurisdictionem, nec tamen propterea potestatem ferendi Leges; ad hoc enim necessaria est jurisdictio sublimis & merum Imperium. 5. *Promulgata*, hoc est, intimata subditis; cum nemo obligari possit ad incognitum: sed sine promulgatione nemo cognoscit voluntatem Legislatoris ad aliquid obligantis. Sed de promulgatione & acceptance Legis §. sequenti. Interim collige, sensum allatæ definitionis esse hunc: *Lex est rationabile Decretum Superioris legitimi, subjectam sibi Communitatem obligare volens ad aliquid faciendum vel omittendum communis boni gratia, legitime promulgatum.*

Oppones 1. Datur *Lex permittens*: sed hæc non obligat: ergo non omnis *Lex* est voluntas Superioris obligans. 2. Multæ Leges tendunt in bonum privatorum hominum, uti quæ sunt latæ in favorem Pupillorum, Minorum, Clericorum, Nobilium &c. item quæ dirigunt Contractus, Judicia, Successiones &c. ergo non omnis *Lex* tendit ad bonum *Communitatis*. Confirmatur: Privilegia sunt & vocantur Leges privatæ: sed privilegia non *Communitatis*, sed privatorum, quibus dantur, bonum spectant. R. ad 1. Dist. Min. *Lex* permittens non obligat illum, cui aliquid permittit. C. Min. non obligat alios, ne illum impediant a faciendo id, quod ipsi permittitur. N. Min. & respectu horum est *Lex*; non verò respectu illius, cui aliquid permittitur. Ad 2. hoc ipso, quod *Lex* faveat Clericis, Pupillis &c. cedit in bonum publicum & *communitatis*, quia hujus interest, has personas defendi. Deinde in his Legibus non attenditur bonum alicujus personæ singularis, sed omnium Pupillorum &c. sub ratione communi, prout constituunt aliquam *Communitatem*. Et quamvis aliquæ sanctiones existant, quæ sunt directæ ad unam personam singularem, tamen, quia ad omnes similes casus extenduntur, *Lex*

gis vim sortitæ sunt. Ad Confirmationem dico, privilegia non esse leges respectu illorum, quibus conceduntur, sed respectu aliorum, ut non impediant privilegiatos in usu privilegiorum: cedit autem in bonum publicum, privilegiatos non turbari in suorum privilegiorum, favorum, & facultatum usu.

Dico 2. Materia Legis sunt actiones vel omissiones humanæ, quæ præcipi, prohiberi, permitti, vel puniri possunt. Colligitur ex L. 7. ff. de LL. ibi: *Legis virtus hæc est, imperare, vetare, permittere, punire*, quid aliud, nisi actiones vel omissiones humanas? actiones bonas imperat *lex præceptiva*; malas & noxias vetat *lex prohibitiva*; indifferentes ex se indulget *lex permissiva*, quin & subinde inhonestas, ut evitetur majus malum, illas non plectendo, non autem approbando: legum violativas persequitur *lex punitiva*. Dixi in assertione, possunt, ut indicarem, omnem Legis materiam debere esse possibilem; nemo enim ad impossibile obligari potest. c. 6. de R. 7. in 6. & impossibile nulla est obligatio. L. 185. ff. eod. Quod non solum intelligas de iis, quæ sunt physice impossibilia, ut volare per aëra, sed etiam de iis, quæ moraliter sunt talia, aut nimis ardua ac difficilia attentis circumstantiis personarum, loci, temporis, & fragilitate naturæ humanæ; talia enim præcipiendi potestas nec à DEO nec à *Communitate* humana hominibus data est. Sic invalida foret *Lex*, qua sibi Papa reservaret omnia peccata propter moraliter impossibilem observantiam: sic non omnibus præcipi possunt consilia Christi, paupertas Evangelica, castitas perpetua, obedientia Religiosa: neque publica peccatorum confessio.

Oppones 1. *Lex* debet tendere in bonum *Communitatis*: ergo non potest versari circa actiones indifferentes; quod enim nec bonum nec malum est, nec prodest, nec obest, nec rationabile est. 2. defacto dantur multæ leges, quæ præcipiunt vel approbant inhonestas, vel prohibent honestas: sic leges Civiles indulgent libellum repudii, & vinculi Matrimonialis solutionem propter causam fornicationis: concedunt patri vel marito interficere adulterum unâ cum uxore vel filia deprehensum: prohibent sceminis 2. nuptias sub gravibus poenis: vetant spuriis alimenta dari &c. ergo materia legum non est materia honesta &c. 3. quod honestum est, jam præcipitur Jure Naturali, sicut ab eodem prohibetur, quod inhonestum est: ergo legis humanæ materia non sunt actiones honestæ vel inhonestæ, sed merè indifferentes quæ indifferentes; sive enim eas præcipiat, sive veter, sive permittat Legislator, semper eas considerat ut utiles vel necessarias ad finem honestum. Pro exemplo sit gestatio armorum, quæ ex se nec mala est nec bona, ea tamen præcipi potest civibus eum in finem, ut assuescant armis tractandis ad defensionem urbis aliquandò necessariis: eadem gestatio armorum prohiberi potest Rusticis ex hac causa, ne spirantes milician, stivam negligant, aut ebrii se mutuo lædant: eadem permitti potest aliis, v. g. studiosis tempore vacatio-

permittere potest aliis, v. g. studiosis tempore vacationum ad conciliandam sibi auctoritatem &c. in res & actio ex se indifferens quā talis non est obiectum legis, sed quā serviens ad finem honestum. Quidquid igitur immediate intendit lex, præcipiendo, vetando, permitiendo, puniendo, debet esse finis honestus; ut adeo honestas materiar sit essentialis proprietas legum, & lex sit nulla, quæ non est honesta. Ad 2. Leges Civiles aliquid approbantes, vel prohibentes, contra Jus Naturale vel Divinum, vel etiam contra Jus Ecclesiasticum in re spirituali &c. sunt irritæ, à Jure Canonico prohibitæ & correctæ, uti approbans vel statuens libellum repudiij, prohibens secundas nuptias &c. De reliquo multa hujusmodi inhonestas non approbat Jus Civile, sed tantum permittit & non punit in foro externo ad evitanda majora mala, vel ex aliis justis causis; quod inhonestum non est: sic in quibusdam locis honestè permittuntur lupanaria: nequitiam verò approbantur. Ad 3. nihil impedit, quò minus eadem res possit pluribus legibus præcipi vel vetari, imò id subinde necessarium est, ubi nimirum lex Naturalis vel Divina non satis est clara.

Dubium solenne moveri hinc solet, an materia legis, sicut honesta debet esse & possibilis, ita quoque externa sit oporteat & sensibilis, sive an etiam actus internus à Legislatore humano (nam à DEO id fieri posse extra controversiam est) præcipi, vel sub legem humanam cadere possit. Ad quod R. &

8. Dico 3. Actus merè interni per se & directè non cadunt sub legem vel præceptum humanum. Ita ingens agmen cum S. Th. 1. 2. q. 91. a. 4. §. q. 100. a. 9. Suar. l. 3. de LL. c. 13. n. 2. §. 1. 4. c. 12. n. 4. ac alij passim, contra gl. in Clem. 1. de heret. §. verum. v. eo ipso, Adrianum, Rosellum, Clarum, Medin. Baldum, Joan. Cardenas. Prob. 1. Potestas humana est sensibilis & nihil cognoscit nisi sensibilis: ergo actus insensibiles, quales sunt merè interni, sunt extra sphaeram & limites Potestatis humanæ, saltem politicæ. 2. Modum gubernandi Ecclesiam, & Rempublicam humanam convenit esse sensibilem: & sufficit externus, qui per actus, quos legislator humanus directè præcipit, externos & sensibiles habetur: ergo non est necesse dicere, quòd DEUS vel Christus dedit ei potestatem præcipiendi actus internos, nisi in quantum necessarii sunt vel connexi cum actibus externis ritè ponendis. 3. actus merè interni per se nec prosumt nec obfunt bono communi Reipublicæ humanæ, utpote quæ suam felicitatem obtinet & tranquillitatem, modò omnes actiones externæ & sensibiles subditorum ritè fiant. 4. Potestas legislativa debet esse conjuncta cum potestate coactiva seu punitiva transgressorum, alias est inefficax teste Arist. l. 10. Ethic. c. 5. ergo Judex ferens legem debet posse cognoscere transgressionem legis actum merè internum præcipientis. 5. Ipe Pontifex c. 34. de jsm. sic fateatur: nobis datum est de manifestis tantummodo judicare. Et: nemo patitur cogitationis poenam. Can. cogitationis d. 1. de Penit. ergo neque culpa cogitatio-

num datur in foro humano: ergo nec lex humana obligans præcisè & directè ad certas cogitationes seu actus internos. Unde illud celebre axioma, desumptum ex cit. c. 34. de occultis non judicat Ecclesia. Quamdiu igitur Adversarii non probant, Ecclesiæ defacto esse datam potestatem præcipiendi actus internos directè, per se, & solitariè (nam quòd potuisset dare DEUS. non videtur negandum) rectè negatur, fuisse datam.

Oppones 1. Jus Ecclesiasticum spectat finem 9 supernaturalem: sed iste non potest obtineri sine actibus internis fidei, spei, charitatis &c. 2. Ecclesia exercet jurisdictionem in quosdam actus merè internos, v. g. absolvendo à peccatis merè internis, & pravis cogitationibus: ergo. 3. Eadem dispensat in voto merè interno: ergo habet potestatem ad merè internum. 4. potest aliquis se ipsum obligare ad actum merè internum per votum: ergo etiam ab alio homine, cui homo dedit ad id potestatem. v. g. vovendo ei obedientiam in omnibus omnino, etiam orationem merè mentalem præcipienti. 5. Christus dedit Ecclesiæ potestatem illimitatam ligandi, quodcumque ligaveris &c. Matth. 16. ergo etiam ligandi & obligandi ad actus internos. 6. Si legislator humanus non posset præcipere actum merè internum, tunc ideo, quia non potest eum cognoscere: sed hæc ratio nimium probat, quia alias neque posset præcipere vel prohibere actus occultos, v. g. Matrimonium clam contrahendum. 7. si non posset præcipere actus internos, tunc ideo, quia non potest transgressores punire: sed hæc ratio supponit falsum; quia non est necesse, ut omnis lex humana sit coactiva vel punitiva, præsertim poenā externā; quia potest dari lex directiva tantum, qualis est lex respectu Legislatoris, & in quorundam sententia lex Civilis respectu Clericorum, hos enim ajunt obligari legibus Civilibus quoad vim directivam, non verò coercitivam. 8. Ecclesia in c. dolentes. de celebr. Miss. præcipit recitari Breviarium devotè & attentè: sed devotio & attentio sunt actus interni: ergo.

R. ad 1. Aliud non infertur, quàm quòd Ecclesia & legislator humanus præcipere possit actus internos indirectè, in quantum sine his non possunt poni actus externi, ut oportet: Jus Ecclesiasticum intendit per se & directè finem supernaturalem, solum per actus externos procurandum. Ad 2. dist. Ant. exercet jurisdictionem in actus internos nomine DEI, à quo accepit potestatem absolvendi ab omnibus peccatis pro foro conscientiar. C. nomine proprio, & independentè à concessione Divina speciali, aut pro foro externo. N. Ant. & Conf. Ecclesia per se & directè vi suæ potestatis legislative suos tantum dirigere debet & potest quoad actus externos. Legislative, inquam, & fori externi: nam potestas fori interni non est legislativa, in quo non hominis ad hominem, sed hominis causa ad DEUM agitur: atque actus hujus potestatis fori interni ad jurisdictionem voluntariam pertinent, quæ legislativa non est. Ad 3. dispensat nomine

mine DEI, & pro foro interno tantum, quæ dispensatio non ad legislativam potestatem pertinet, sed est actus jurisdictionis voluntariæ. Ad 4. obligatio, quam sibi quis ponit per votum, inducitur per solum actum internum, consequenter & obligatio obediendi alteri, actum merè internum præcipienti: ergo non oritur ex alterius potestate legislativa, utpote quæ, inter homines existens, respicit bonum commune & externum tantum. Ad 5. Dist. Ant. illimitatam ligandi per legem ad actus externos dedit Christus. C. ad merè internos. N. Ant. actus enim merè interni per se non pertinent ad gubernationem Ecclesiæ externam. Ad 6. N. Min. cum ratione addita, quia actus occulti revera sunt sensibiles & cognoscibiles; licet per accidens non cognoscantur. Ad 7. N. iterum Min. non enim agnosco legem directivam humanam, quæ non supponat potestatem coercitivam in legislatore, nego etiam, quod Legislator lege sua, vel Clerici lege Civili obligentur vi directiva, sed potius ex decencia naturali obligari arbitror. Ad 8. inde solum sequitur, quod possit præcipere actus internos indirectè, quatenus sine ipsis non ritè ponitur externus.

10 Urgebis fortius. 1. Lex directiva, seu quæ solum obligat in conscientia sub culpa, non verò sub pœna ab homine infligenda, potest præcipere & prohibere directè actus mixtos, seu tales, qui involvunt simul actum externum & internum, v. g. orationem attentam, confessionem validam, quæ involvit præter sensibilem recitationem peccatorum etiam dolorem internum de peccatis, item Communionem reverentem & dignam absque scientia peccati mortalis: nam Alexander VII. damnavit hanc propositionem ordine 14am. qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ. Et Innoc. XI. istam: præcepto Communionis annuæ satisfacit per sacrilegam Domini manducationem; consequenter supponit Ecclesiæ, præcipi fidelibus non modò actus externos Confessionis & Communionis, sed etiam internos doloris, pœnitentiæ præviæ, devotio- nis & reverentiæ: ergo Ecclesiæ potest præcipere actus mixtos, atque hoc post ultimam propositionem ab Innoc. XI. damnatam nunc certum esse ait insignis & modestissimus Auctor Vindictarum Gobathianarum ad proposit. 32. n. 17. quia actus uterque tam externus quam internus constituunt unum totum morale: unum Sacramentum v. g. Ergo etiam directè potest præcipere actus internos: quod probatur: præcipere actus mixtos directè, est utrumque actum præcipere directè: item plus est præcipere actus mixtos, quam merè internos, cum internus contineatur in mixto: ergo, si Ecclesiæ potest præcipere actus mixtos directè, etiam poterit merè internos præcipere directè. 2. potuit Ecclesiæ utique prius præcipere actum externum, v. g. orationem vocalem, & post aliquod tempus superaddere præceptum de attentione interna: sed hoc modo adjecisset directè præceptum actus merè interni: ergo. 3. Innoc. XI. in virtute S.

obedienciæ prohibet, ne quis propositiones ab ipso damnatas deducat ad praxim: sed inter illas multæ versantur circa actus internos, uti 5. 6. 7. de dilectione DEI, 10. & 11. de interna dilectione proximi; decima sic sonat: non tenemur proximum diligere actu interno & formaliter: hæc autem omisso amoris interni, quæ prohibetur, est quid purè internum: ergo. 4. ad 1. Quando Potestas humana præcipit vel prohibet actus mixtos, eo modo facit, quo potest, nimirum directè actum externum, indirectè internum, sine quo externus non posset debite poni: quod autem non possit directè præcipere vel prohibere actum merè internum, probant nostra argumenta; neque Lex merè directiva obligans in conscientia ad aliquid, cujus executionem cognoscere non possit, & urgere etiam inflicta pœnâ, videtur utilis in ordine ad gubernationem Reipublicæ humanæ, quæ solum est externa respectu Legislatorum humanorum: & quamvis potestas directiva, speculativè loquendo, sit separabilis à coactiva, non tamen moraliter, & juxta convenientem institutionem. Suar. l. 4. de L. L. c. 12. n. 8. Certè major potestas, & directiva in actus merè internos, non videtur sufficienter probari; cum omnia salventur admittendo in Legislatoribus humanis potestatem indirectè præcipiendi vel prohibendi actus internos; nimirum attentionem in recitando Breviario, dolorem in Confessione Sacramentali, pœnitentiam & nullius peccati mortalis conscientiam in S. Communionem: cum hujusmodi actus interni Jure Divino vel Naturali sint necessarij ad convenienter ponendos externos. Ad 2. N. Min. nam adjiciendo præceptum de actu interno, non solitarie præcipit actum internum, sed unâ cum externo: consequenter cum aliunde dubium sit, & necdum sufficienter probatum, quod Ecclesiæ possit directè præcipere actum internum etiam cum externo, seu mixtum, rectè negatur, quod præcipiat internum directè. Dices: illa tantum præcipiuntur indirectè, sine quibus poni nequeunt ea, quæ præcipiuntur directè: sed sine attentione interna potest v. g. poni recitatio Breviarii: ergo. Dist. Min. potest poni quomodocunque. C. prout decet & oportet. N. Min. Cum Jus Naturale & Divinum exigit attentionem internam ad orationem, rectè Ecclesiæ adjungit præceptum de hac attentione, sed quo modo potest, nimirum indirectè. Ad 3. Innocentius ibi explicavit tantum, ad quid obliget Lex Naturalis & Divina circa dilectionem DEI & proximi, non posuit novam legem humanam; cum isti actus merè interni non sint materia Legis humanæ.

Dico 4. Possunt tamen à Legislatore humano præcipi vel prohiberi actus interni indirectè & concommitanter, quatenus nimirum necessarii sunt ad actum externum ritè ponendum, sive in suo esse physico sive morali. v. g. ut contractus in sua ratione physica ritè ponatur, debet liberè & cum consensu poni, ut Sacramentum in ratione morali ritè conficiatur, requiritur intentio faciendi, quod Christus

flus instituit, ut oratio ritè peragatur, opus est attentione & intentione orandi, ut ritè suscipiatur beneficium parochiale à non Sacerdote, debet suscipiens habere intentionem recipiendi presbyteratum intra annum; & qui illos actus internos non poneret, peccaret contra præceptum Ecclesiæ. Ita cum Suar. l. 4. de LL. c. 13. à n. 5. communior contra Vasq. Sylv. Dian. & alios, quorum sententiam Filiuc. & Laym. apud August. Michel tr. 4. q. 3. §. 3. n. 4. probabilem censent. Probatur: præcipi vel prohiberi actum internum indirectè & concomitantè est illum præcipi non immediatè ratione sui, sed ratione actus externi, cum quo connectitur, & quatenus est necessarius ad actum externum ritè ponendum: sed ita potest præcipere vel prohibere Legislator humanus, ut patet ex allatis exemplis, & plurimis aliis: ergo. Imò sic indirectè & concomitantè cum actu externo præcipi potest intentio applicandi v.g. fructum sacrificii, orationis &c. ad certum finem, gratis administrandi baptismum, dignè suscipiendi Sacramenta &c. etiam si isti actus externi possent poni sine huiusmodi actibus internis, utpote qui non sunt necessarii, ut actus externi existant absolute vel in esse physico vel morali, sed tantum extrinsecè conjunguntur cum externis, ut isti fiant certo modo; quia tales actus interni sunt saltem necessarii ad aliquod esse morale actus externi. Suar. l. c.

12 Dico 5. Forma Legis est modus, seu sunt signa externa, quibus voluntatem suam Legislator manifestat & promulgat subditis. Hæc signa & verba debent esse talia, ut clarè indicent, Legislatorem non suadere solum vel consulere, sed præcipere ac jubere. Verba imperium & iussionem denotantia sunt: *præcipimus, mandamus, obligamus, prohibemus, inhibemus, interdicens, teneantur, necesse est, non liceat, nemo possit*, & quæ his æquipollent, aut quæcunque necessitatem important: quod etiam plerique referunt verbum, *debeant*; quamvis aliqui interpretentur non pro debito necessitatis & obedientiæ, sed solum honestatis. Dubiæ significationis, an consilium vel imperium denotent, sunt: *statuimus, ordinamus, sancimus, innovamus, decernimus, volumus* &c. item verba: *facite, cavete, solvite, assidueant omnes, nemo audeat*: hæc tamen ultima in Decretis Pontificum & Conciliorum ordinariè sunt prohibitiva: quoad priora standum est consuetudine Regionis, vel attendenda materiæ gravitas & necessitas, vel videndum, an non aliqua poena sit statuta in transgressores, vel aliqua particula addatur in decursu, ex qua colligi possit, Superiorem velle obligare, ut si dicat: *in virtute S. obedientiæ* &c. Quod si omnibus consideratis maneat dubium, an obligare, vel consulere tantum, voluerit Superior, non habetur pro lege, sed pro consilio; quia subditorum libertas est in possessione.

Dico 6. Finis Legis est bonum commune, seu utilitas publica. Patet ex definitione Legis, & ex can. 2. d. 4. Unde lex, quæ non est

Lit. I. R. P. Fichler.

utilis communitati, nulla est, & quando desinit eidem esse utilis, cessat & ipsa.

Atque sic habemus essentiam, & tres causas Legis, uti & quartam, nempe efficientem, de qua postea, si prius examinaverimus, an & qualis promulgatio, & acceptatio Legis, ad formam ac essentiam Legis pertineant.

§. 2.

An & qualis Promulgatio, & Acceptatio Legis, spectent ad rationem Legis?

Sciendum 1. certum esse apud omnes, quod Lex aliquo modo promulgari & innotescere debeat subditis; cum nemo obligari possit ad incognitum: quæstio tamen est 1. utrum promulgatio requiratur solum ut conditio necessaria ex parte hominis, quia non potest obligari, nisi cognoscat Legem, vel an requiratur etiam ex parte ipsius Legis, ita ut hæc non possit obligare, nisi promulgata sit: quæ duo multi imperitè videntur confundere, 2. qualis requiratur promulgatio, an publica, quæ fit vel voce præconis, vel affixo programma, vel alio modo Communitati accommodato, vi cuius in omnium notitiam venire possit; an verò sufficiat solennis constitutio Legis in Consistorio Principis. 3. Si publicè promulgari debeat, quibus in locis, an in omnibus Imperii Provinciis, & lex Ecclesiastica in omnibus diocæsisbus promulgari debeat, ut apta sit obligare. 4. an statim obliget, postquam sic est promulgata.

Sc. 2. Acceptationem in triplici sensu posse accipi. 1. pro consensu subditorum ad constituendam Legem. 2. pro consensu eorundem in observationem Legis jam constitutæ, seu pro voluntate legem recipiendi. 3. pro actuali observatione Legis. Certum jam est 1. nullam ex his acceptationem esse necessariam ad valorem legum Divinarum & Naturalium, earumque vim obligandi. 2. primam acceptationem populi esse necessariam in Statu Democratico, ubi potestas ferendi leges humanas est penes populum: item acceptationem Optimatum in Statu Aristocratico, ubi vel cum Principe regnant Magnates & certi Status, vel soli Magnates. 3. secundam & tertiam acceptationem saltem accidentaliter esse necessariam, nempe ad durationem & firmitatem Legis etiam in Statu Monarchico; nam per receptionem & actualem observationem lex utique firmatur & durat. Quæstio igitur remaneat, an omnes, vel aliqua ex his acceptationibus populi requiratur ad constitutionem Legis, eique partialiter tribuat vim obligandi, extra Statum Democraticum.

Dico 1. Promulgatio Legis non tantum est necessaria conditio ex parte hominis, qui sine cognitione Legis obligari nequit, sed etiam necessaria est ex parte ipsius Legis, ita ut ista acquirat vim obligandi completam partialiter à promulgatione. Adeoque promulgatio est de ratione Legis humanæ, ita ut non sit vera lex, nec obliget, quamdiu promulgata non fuerit, licet à Principe jam sit decreta, & promul-

D

mul-